

I. kapitola

Pojem účetnictví a právní rámec finančního účetnictví

Abstrakt

Modul vymezuje účetnictví jako ucelený informační systém zachycující hospodářské jevy účetní jednotky a vysvětluje jeho význam pro řízení, kontrolu a rozhodování externích i interních uživatelů. Představuje základní právní rámec českého účetnictví, postavení zákona o účetnictví, prováděcích vyhlášek a českých účetních standardů. Současně popisuje institucionální uspořádání IFRS, úlohu IASB a Výboru pro interpretace IFRS a proces přejímání standardů do práva Evropské unie. Pozornost je věnována také používání IFRS v České republice a hlavním rozdílům mezi českou účetní úpravou a IFRS, zejména v oblasti principů vykazování, oceňování, výnosů, leasingů a snížení hodnoty aktiv. Modul vytváří základní terminologické a právní východisko pro navazující části studijní opory.

DOI: 10.52950/UP.2026.001.01

APA citace: Rotschedl, J. (2026). Pojem účetnictví a právní rámec finančního účetnictví. In *Vybrané kapitoly z účetnictví podniku* (pp. 13–25). European Research Center, s.r.o. <https://doi.org/10.52950/UP.2026.001.01>

Právní a standardizační stav

Text je zpracován podle právní úpravy účinné v České republice a podle IFRS přijatých Evropskou unií ke dni 31. července 2026. Návrh nového zákona o účetnictví je popsán pouze jako projednávaný legislativní návrh, nikoli jako platný právní předpis.

Cíl modulu	Vysvětlit podstatu a funkce finančního účetnictví, základní účetní principy, právní rámec účetnictví v České republice, úlohu Českých účetních standardů a vztah české účetní úpravy k IFRS Accounting Standards přijatým Evropskou unií.
Klíčová slova	finanční účetnictví, manažerské účetnictví, daňová evidence, jednoduché účetnictví, zákon o účetnictví, vyhláška č. 500/2002 Sb., ČÚS, IAS, IFRS, IASB, EFRAG, ARC, účetní závěrka
Výstupy z učení	Student vysvětlí funkce účetnictví, rozliší český účetní rámec od IFRS přijatých EU, popíše proces přijímání IFRS do práva EU a určí základní případy povinného a dobrovolného použití IFRS v České republice.

1 Pojem, předmět a význam účetnictví

Účetnictví je uspořádaný informační systém, který zachycuje, třídí, oceňuje a vykazuje ekonomické jevy účetní jednotky. Jeho hlavním výsledkem jsou informace o majetku, závazcích, vlastním kapitálu, nákladech, výnosech, výsledku hospodaření a peněžních tocích. Účetnictví neslouží pouze ke splnění zákonných povinností; vytváří také podklady pro řízení, kontrolu, rozhodování a hodnocení hospodaření.

Předmětem účetnictví jsou zejména stav a pohyb majetku a jiných aktiv, závazků včetně dluhů a jiných pasiv, vlastní kapitál, náklady, výnosy a výsledek hospodaření. Účetní informace musí být

zachyceny v účetních knihách a následně shrnuty v účetní závěrce tak, aby byly průkazné, srozumitelné a použitelné pro rozhodování.

1.1 Hlavní funkce účetnictví

- **informační funkce** – poskytuje informace vlastníkům, vedení, věřitelům, investorům, zaměstnancům, státu a dalším uživatelům;
- **evidenční funkce** – soustavně a průkazně zaznamenává hospodářské operace a stav majetku a závazků;
- **kontrolní funkce** – umožňuje kontrolovat hospodaření, odpovědnost za svěřené prostředky a dodržování vnitřních i právních pravidel;
- **rozhodovací funkce** – poskytuje podklady pro finanční, investiční, provozní a strategická rozhodnutí;
- **důkazní funkce** – účetní záznamy mohou prokazovat průběh a obsah hospodářských operací;
- **daňová a regulatorní funkce** – účetnictví je důležitým východiskem pro výpočet některých daní, audit, zveřejňování a dohled, avšak účetní a daňová pravidla nejsou totožná.

1.2 Finanční a manažerské účetnictví

Finanční účetnictví je zaměřeno především na zachycení hospodaření účetní jednotky jako celku a na sestavení účetní závěrky pro externí i interní uživatele. Je regulováno právními předpisy nebo použitým účetním rámcem a musí umožňovat srovnání mezi účetními obdobími i mezi účetními jednotkami.

Manažerské účetnictví je určeno především pro vnitřní řízení. Sleduje například náklady podle výkonů a odpovědnostních útvarů, kalkulace, rozpočty, odchylky a krátkodobá rozhodnutí. Jeho konkrétní podoba není obecně předepsána zákonem a přizpůsobuje se informačním potřebám managementu.

1.3 Účetnictví, daňová evidence a jednoduché účetnictví

Tyto pojmy nelze zaměňovat:

Účetnictví podle zákona č. 563/1991 Sb. je u podnikatelů zpravidla vedeno v soustavě podvojného účetnictví a zachycuje aktiva, pasiva, náklady a výnosy ve věcné a časové souvislosti.

Daňová evidence podle zákona o daních z příjmů je určena pro fyzické osoby, které nejsou účetními jednotkami a neuplatňují výdaje procentem z příjmů. Sleduje zejména příjmy, výdaje, majetek a dluhy pro účely stanovení základu daně.

Jednoduché účetnictví je zvláštní, zákonem omezený režim dostupný pouze vybraným nepodnikatelským účetním jednotkám při splnění podmínek § 1f zákona o účetnictví. Není obecnou alternativou pro obchodní společnosti ani běžné podnikatele.

2 Právní rámec účetnictví v České republice

Právní úprava účetnictví je víceúrovňová. Při řešení konkrétního účetního případu je nutné nejprve určit, jaký účetní rámec účetní jednotka používá, jaká prováděcí vyhláška se na ni vztahuje a zda se uplatní zvláštní sektorová pravidla.

2.1 Hierarchie hlavních pravidel

Právo Evropské unie – zejména účetní směrnice a nařízení (ES) č. 1606/2002 o uplatňování mezinárodních účetních standardů.

Zákon č. 563/1991 Sb., o účetnictví – vymezuje účetní jednotky, předmět a zásady účetnictví, účetní záznamy, účetní závěrku, konsolidaci, audit, zveřejňování a sankce.

Prováděcí vyhlášky Ministerstva financí – konkretizují účetní metody, uspořádání a obsah výkazů pro jednotlivé typy účetních jednotek. Pro podnikatele je základním předpisem vyhláška č. 500/2002 Sb.

České účetní standardy – podrobněji popisují účetní metody a postupy účtování. Pro podnikatele jde o ČÚS č. 001 až 023.

Vnitřní účetní předpisy účetní jednotky – upravují volby a postupy, které právní předpisy ponechávají na účetní jednotce, například účtový rozvrh, hranici významnosti nebo odpisový plán.

Související právní předpisy – například zákon o obchodních korporacích, občanský zákoník, daňové zákony, zákon o rezervách, zákon o auditorech a pravidla kapitálového trhu.

Důležité rozlišení

Účetní postup se určuje podle účetních předpisů. Daňové předpisy následně stanoví, zda a v jakém rozsahu je účetní náklad nebo výnos relevantní pro daňový základ. Daňová pravidla proto nemají být automaticky přenášena do účetního zachycení.

2.2 České účetní standardy

České účetní standardy vydává Ministerstvo financí podle § 36 zákona o účetnictví. Jejich účelem je dosažení souladu při používání účetních metod a zvýšení srovnatelnosti účetních závěrek. Pro podnikatele navazují zejména na zákon o účetnictví a vyhlášku č. 500/2002 Sb.

Česká úprava je ve srovnání s IFRS podrobněji propojena s právními předpisy, závaznou strukturou výkazů a postupy účtování. Nelze však tvrdit, že neumožňuje žádný odborný úsudek. Účetní jednotka musí vždy sledovat věrný a poctivý obraz. Odchylka od standardního postupu je přípustná pouze v zákonem předvídaných případech a musí být náležitě zdůvodněna a popsána v příloze. Vybrané účetní jednotky postupují podle příslušných ČÚS vždy.

2.3 Základní účetní zásady

Věrný a poctivý obraz – Účetní závěrka musí věrně zobrazovat předmět účetnictví a finanční situaci účetní jednotky. Účetní metoda se neposuzuje jen formálně, ale také podle ekonomického obsahu a informačního účinku.

Akruální princip a věcná a časová souvislost – Náklady a výnosy se účtují do období, s nímž hospodářsky souvisí, bez ohledu na okamžik platby nebo inkasa.

Předpoklad nepřetržitého trvání – Účetní závěrka se obvykle sestavuje za předpokladu, že účetní jednotka bude v dohledné budoucnosti pokračovat v činnosti. Významné nejistoty se zveřejňují.

Stálost účetních metod – Používané metody a uspořádání položek mají být mezi obdobími srovnatelné. Změna musí být odůvodněna a její dopad vysvětlen.

Zásada opatrnosti – Do účetnictví se promítají předvídatelná rizika a ztráty vztahující se k účetnímu období, přičemž nelze vytvářet skryté rezervy nebo svévolně podhodnocovat aktiva a výnosy.

Významnost – Informace je významná, pokud by její vynechání nebo nesprávné uvedení mohlo ovlivnit rozhodnutí uživatelů. Významnost ovlivňuje podrobnost vykazování i volbu některých vnitřních pravidel.

Zákaz kompenzace – Aktiva a pasiva ani náklady a výnosy se zpravidla nesmějí vzájemně započítávat, nestanoví-li účetní předpis výjimku.

3 Mezinárodní účetní standardy a instituce

IASC – International Accounting Standards Committee

Organizace, která do roku 2001 vydávala standardy označené IAS. Její standardotvornou úlohu následně převzala IASB.

IAS – International Accounting Standards

Standardy původně vydané IASC. Platné IAS zůstávají součástí IFRS Accounting Standards, dokud nejsou nahrazeny nebo zrušeny. Posledním číslovaným standardem vydaným pod označením IAS byl IAS 41 Zemědělství.

IFRS Accounting Standards

Soubor standardů účetního výkaznictví, který zahrnuje standardy IFRS, dosud účinné standardy IAS a související interpretace IFRIC a SIC. IFRS jsou převážně založeny na principech, významnosti a odborném úsudku, obsahují však také konkrétní závazné požadavky.

IASB – International Accounting Standards Board

Nezávislý orgán IFRS Foundation odpovědný za tvorbu a vydávání IFRS Accounting Standards.

SIC – Standing Interpretations Committee

Předchůdce dnešního interpretačního výboru. Některé interpretace označené SIC zůstávají účinnou součástí IFRS.

IFRS Interpretations Committee

Výbor, který podporuje jednotnou aplikaci IFRS, posuzuje aplikační otázky, zveřejňuje agenda decisions a v odůvodněných případech připravuje návrhy interpretací nebo úzce zaměřených změn standardů.

EFrag – European Financial Reporting Advisory Group

Evropská organizace poskytující Evropské komisi odborné stanovisko k tomu, zda má být nový nebo změněný IFRS přijat do práva EU.

ARC – Accounting Regulatory Committee

Výbor složený ze zástupců členských států EU a vedený Evropskou komisí. Vyjadřuje se k návrhu nařízení, kterým má být standard přijat do práva EU.

4 Používání IFRS v Evropské unii

4.1 Nařízení (ES) č. 1606/2002

Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 1606/2002 vytvořilo základní právní rámec pro používání mezinárodních účetních standardů v Evropské unii. Od účetních období začínajících 1.

ledna 2005 musí společnosti podléhající právu členského státu sestavovat konsolidovanou účetní závěrku podle IFRS přijatých EU, jestliže jsou jejich cenné papíry k rozvahovému dni přijaty k obchodování na regulovaném trhu členského státu.

Nařízení současně umožňuje členským státům povolit nebo uložit použití IFRS také pro individuální účetní závěrky uvedených společností a pro další společnosti. Česká republika této možnosti využívá prostřednictvím § 19a a § 23a zákona o účetnictví.

4.2 Proces přijetí IFRS do práva EU

Standard vydaný IASB se v Evropské unii nestává závazným automaticky. Projde samostatným procesem přijetí, který lze zjednodušeně popsat takto:

- 1) IASB vydá nový standard, změnu standardu nebo interpretaci.
- 2) EFRAG provede odborné posouzení a poskytne Evropské komisi stanovisko k přijetí.
- 3) Pokud Evropská komise navrhne přijetí, připraví návrh nařízení a předloží jej ARC.
- 4) Při kladném stanovisku ARC je návrh předložen Evropskému parlamentu a Radě k tříměsíční kontrole.
- 5) Nevznesou-li Evropský parlament ani Rada námitku, Komise přijme a zveřejní příslušné nařízení.

V účetních závěrkách sestavovaných podle práva EU se proto používají „IFRS přijaté EU“, které se mohou v určitém okamžiku lišit od úplného souboru standardů vydaných IASB, například z důvodu časového odstupu schvalovacího procesu.

4.3 Nařízení Komise (EU) 2023/1803 a IFRS 18

Nařízení Komise (EU) 2023/1803 ze dne 13. září 2023 kodifikovalo IAS, IFRS a interpretace, které byly v době jeho přijetí schváleny pro použití v EU. Nově přijaté standardy a změny jsou do tohoto nařízení doplňovány dalšími přímo použitelnými nařízeními Komise.

Nařízením Komise (EU) 2026/338 ze dne 13. února 2026 byl do práva EU přijat IFRS 18 *Prezentace a zveřejňování v účetní závěrce*. Účetní jednotky jej použijí nejpozději od prvního účetního období začínajícího 1. ledna 2027 nebo později. IFRS 18 nahrazuje IAS 1 a mění zejména prezentaci výkonnosti ve výkazu zisku nebo ztráty, požadavky na některé mezisoučty a zveřejňování ukazatelů výkonnosti stanovených managementem.

Časové hledisko

Pro účetní závěrky za období začínající před 1. lednem 2027 se obecné požadavky na prezentaci účetní závěrky nadále řídí IAS 1, není-li IFRS 18 použit předčasně v souladu s podmínkami standardu a právem EU.

5 Používání IFRS v České republice

5.1 Individuální účetní závěrka – § 19a zákona o účetnictví

Obchodní společnosti, které jsou emitenty investičních cenných papírů přijatých k obchodování na evropském regulovaném trhu, používají pro účtování a sestavení individuální účetní závěrky mezinárodní účetní standardy upravené právem EU, tedy IFRS přijaté EU.

Zákon za určitých podmínek umožňuje použití IFRS také účetní jednotce, u níž lze předpokládat zahrnutí do konsolidované účetní závěrky sestavované podle IFRS. Nejde o obecnou možnost zvolit si IFRS bez dalšího; musí být splněny zákonné podmínky a rozhodnutí přijímá příslušný nejvyšší orgán účetní jednotky. Zákon upravuje také postup při zániku předpokladů pro použití IFRS.

Konsolidovaná účetní závěrka – § 23a zákona o účetnictví

Konsolidující účetní jednotka, která je emitentem cenných papírů přijatých k obchodování na evropském regulovaném trhu, sestavuje konsolidovanou účetní závěrku podle IFRS přijatých EU. Ostatní konsolidující účetní jednotky mohou za zákonných podmínek zvolit IFRS pro konsolidovanou účetní závěrku dobrovolně.

Povinnosti, které zůstávají upraveny českým právem

Použití IFRS pro účtování a účetní závěrku nezbavuje účetní jednotku dalších povinností podle českého práva. Nadále se uplatní zejména pravidla pro vedení a uchovávání účetních záznamů, audit, výroční zprávu, zveřejnění, předkládání účetní závěrky a odpovědnost za porušení povinností. Povinnost auditu se posuzuje podle § 20 zákona o účetnictví a zvláštních právních předpisů, nikoli pouze podle toho, zda jednotka používá ČÚS nebo IFRS.

Účetní jednotka, která vede statutární účetnictví podle českých předpisů, může současně připravovat skupinový reportingový balíček podle IFRS pro mateřskou společnost. Takový reportingový balíček však sám o sobě není statutární účetní závěrkou podle IFRS v režimu § 19a.

6 Vybrané rozdíly mezi českou účetní úpravou a IFRS

Srovnání české úpravy a IFRS nelze zredukovat na tvrzení, že české účetnictví je založeno výhradně na pravidlech a IFRS pouze na principech. Česká úprava je podrobněji právně kodifikovaná a předepisuje strukturu výkazů a řadu postupů účtování. IFRS kladou větší důraz na definice prvků účetní závěrky, ekonomickou podstatu, významnost a odborný úsudek. Oba rámce však obsahují principy i konkrétní požadavky.

6.1 Oceňování: historická cena a reálná hodnota

Česká úprava i IFRS používají více oceňovacích základů. V českém účetnictví je u řady položek základním východiskem pořizovací cena, vlastní náklady nebo jmenovitá hodnota; u zákonem vymezených položek se používá také reálná hodnota. IFRS rovněž používají smíšený oceňovací model – podle konkrétního standardu například pořizovací cenu, amortizovanou hodnotu, reálnou hodnotu nebo současnou hodnotu.

IFRS 13 definuje reálnou hodnotu jako cenu, která by byla získána při prodeji aktiva nebo zaplacení při převodu závazku v řádné transakci mezi účastníky trhu k datu ocenění. Neplatí, že by každé aktivum oceňované reálnou hodnotou muselo být mechanicky přeceněno jednou ročně. Například u modelu přecenění podle IAS 16 musí být přecenění prováděno s takovou pravidelností, aby se účetní hodnota významně nelišila od reálné hodnoty; četnost závisí na volatilitě hodnoty dané třídy aktiv.

6.2 Účetní závěrka a její formát

Podle českého zákona tvoří účetní závěrku rozvaha, výkaz zisku a ztráty a příloha. U obchodních společností zahrnuje účetní závěrka také přehled o peněžních tocích a přehled o změnách

vlastního kapitálu, přičemž malé a mikro účetní jednotky jsou od povinnosti sestavovat tyto dva přehledy osvobozeny. Konkrétní uspořádání a označení položek podnikatelských výkazů stanoví vyhláška č. 500/2002 Sb.

Kapitola 1 Podle IFRS tvoří úplný soubor účetních výkazů zejména výkaz o finanční situaci, výkaz zisku nebo ztráty a ostatního úplného výsledku, výkaz změn vlastního kapitálu, výkaz peněžních toků, příloha a předepsané srovnávací údaje. IFRS stanovují povinné součásti, minimální řádkové položky a zásady agregace a členění, ale ponechávají větší prostor pro přizpůsobení formátu povaze činnosti. Od roku 2027 budou obecné požadavky upraveny IFRS 18 namísto IAS 1.

Ostatní úplný výsledek není obecným „přeceněním vlastního kapitálu“. Zahrnuje pouze položky výnosů a nákladů, které mají být podle konkrétních IFRS vykázány mimo hospodářský výsledek, například některé změny z přecenění, kurzové rozdíly nebo změny hodnoty vybraných finančních nástrojů.

6.3 Výnosy

Vykazování výnosů ze smluv se zákazníky podle IFRS upravuje IFRS 15, který nahradil IAS 18 Výnosy a IAS 11 Smlouvy o zhotovení. Základním principem je vykázat výnos tak, aby zachytil převod přislíbeného zboží nebo služby zákazníkovi v částce odpovídající protihodnotě, na kterou má účetní jednotka podle očekávání nárok.

Pětikrokový model IFRS 15:

- 1) identifikovat smlouvu se zákazníkem;
- 2) identifikovat jednotlivé povinnosti k plnění;
- 3) stanovit transakční cenu;
- 4) rozdělit transakční cenu mezi povinnosti k plnění;
- 5) vykázat výnos při splnění příslušné povinnosti k plnění.

V českém účetnictví se výnosy zachycují zejména podle věcné a časové souvislosti a pravidel vyhlášky č. 500/2002 Sb. a ČÚS č. 019 Náklady a výnosy. Rozdíly vůči IFRS 15 mohou vznikat například u dlouhodobých smluv, víceprvkových smluv, variabilní protihodnoty nebo smluv s významnou složkou financování.

6.4 Dlouhodobý hmotný majetek

Pro účetní vymezení hmotných movitých věcí jako dlouhodobého hmotného majetku nestanoví vyhláška č. 500/2002 Sb. univerzální částku 40 000 Kč. Majetek má zpravidla dobu použitelnosti delší než jeden rok a hranici ocenění stanoví účetní jednotka ve vnitřním předpisu s ohledem na významnost, povahu majetku a požadavek věrného a poctivého obrazu.

Účetní hranici je nutné odlišit od daňového vymezení hmotného majetku podle zákona o daních z příjmů. Daňová hranice a pravidla daňového odpisování neurčují automaticky účetní klasifikaci ani účetní dobu použitelnosti.

IAS 16 definuje pozemky, budovy a zařízení podle jejich využití pro výrobu, dodávky zboží nebo služeb, pronájem nebo administrativní účely a očekávaného používání po více než jedno období. IFRS nestanovují pevnou peněžní hranici; uplatňuje se významnost a účetní politika účetní jednotky.

6.5 Snížení hodnoty majetku

Podle IAS 36 nesmí být aktivum vykázáno ve vyšší částce, než je jeho zpětně ziskatelná hodnota. U běžných dlouhodobých aktiv se zpětně ziskatelná hodnota stanoví, existují-li náznaky snížení hodnoty. Každoroční test bez ohledu na existenci indikátorů se týká zejména goodwillu, nehmotných aktiv s neurčitou dobou použitelnosti a nehmotných aktiv, která dosud nejsou připravena k používání.

České účetní předpisy rovněž vyžadují zohlednit snížení hodnoty. Přechodné snížení se obvykle vyjadřuje opravnou položkou, zatímco trvalé snížení se promítá například do odpisového plánu, mimořádného odpisu nebo vyřazení. Český model však není totožný s konceptem zpětně ziskatelné hodnoty podle IAS 36.

6.6 Leasing

V českém účetnictví se běžný nájem a finanční leasing u nájemce zpravidla zachycují podle právního vlastnictví: podkladové aktivum zůstává v účetnictví pronajímatele a nájemce účtuje nájemné nebo leasingové splátky do nákladů v časové souvislosti. Konkrétní zachycení závisí na obsahu smlouvy a příslušných předpisech.

IFRS 16 používá u nájemce jednotný rozvahový model pro většinu leasingů. Nájemce vykazuje aktivum z práva k užívání podkladového aktiva a leasingový závazek. Výjimku lze využít zejména u krátkodobých leasingů a leasingů podkladových aktiv nízké hodnoty. Smlouva obsahuje leasing, pokud převádí právo kontrolovat užívání identifikovaného aktiva po určitou dobu výměnou za protihodnotu.

7 Připravovaný nový zákon o účetnictví

V Poslanecké sněmovně je projednáván vládní návrh nového zákona o účetnictví jako sněmovní tisk č. 63. Návrh byl předložen 12. prosince 2025, prvním čtením prošel 12. března 2026 a Rozpočtový výbor dne 30. dubna 2026 jeho projednávání přerušil. Ke dni 31. července 2026 není nový zákon schválen ani vyhlášen, a nelze proto uvádět závazné datum jeho účinnosti. Pro řešení účetních případů a zkouškové otázky je rozhodující platný zákon č. 563/1991 Sb. a související účinné předpisy, dokud nový zákon nenabude platnosti a účinnosti.

8 Shrnutí modulu

Účetnictví je uspořádaný informační systém, který zachycuje, třídí, oceňuje a vykazuje hospodářské jevy účetní jednotky. Poskytuje informace o majetku, závazcích, vlastním kapitálu, nákladech, výnosech, výsledku hospodaření a peněžních tocích. Jeho význam nespočívá pouze ve splnění zákonné evidenční povinnosti. Účetnictví plní informační, evidenční, kontrolní, rozhodovací, důkazní, daňovou a regulatorní funkci a vytváří podklady pro vlastníky, management, investory, věřitele, zaměstnance, stát i další uživatele. Finanční účetnictví zachycuje hospodaření účetní jednotky jako celku a směřuje k sestavení účetní závěrky, zatímco manažerské účetnictví slouží především vnitřnímu řízení, kalkulacím, rozpočtům a hodnocení odpovědnosti. Od účetnictví je nutné odlišovat daňovou evidenci fyzických osob a zákonem omezené jednoduché účetnictví vybraných nepodnikatelských subjektů.

Český účetní rámec je víceúrovňový. Základ tvoří právo Evropské unie, zákon č. 563/1991 Sb., o účetnictví, prováděcí vyhlášky Ministerstva financí, České účetní standardy a vnitřní účetní předpisy účetní jednotky. Pro podnikatele účtující v soustavě podvojného účetnictví je klíčová vyhláška č. 500/2002 Sb. a České účetní standardy č. 001 až 023. Vnitřní směrnice konkretizují volby, které předpisy ponechávají účetní jednotce, například účtový rozvrh, odpisový plán nebo hranici významnosti. Účetní řešení se určuje podle účetních předpisů a ekonomické podstaty transakce; teprve následně se samostatně posuzují daňové dopady. Daňová pravidla proto nelze mechanicky přenášet do účetního zachycení.

Při vedení účetnictví a sestavení účetní závěrky se uplatňují základní účetní zásady. Věrný a poctivý obraz vyžaduje, aby účetní informace odpovídaly ekonomickému obsahu a byly užitečné pro rozhodování. Akruální princip přiřazuje náklady a výnosy období, s nímž věcně a časově souvisejí, bez ohledu na okamžik úhrady nebo inkasa. Předpoklad nepřetržitého trvání vychází z pokračování činnosti účetní jednotky, přičemž významné nejistoty musí být zveřejněny. Stálost metod podporuje srovnatelnost mezi obdobími, zásada opatrnosti promítá předvídatelná rizika a ztráty bez vytváření skrytých rezerv, významnost určuje rozsah a podrobnost vykazovaných informací a zákaz kompenzace brání neoprávněnému vzájemnému započítávání aktiv a pasiv nebo nákladů a výnosů.

Mezinárodní standardy účetního výkaznictví vytváří IASB. Soubor IFRS Accounting Standards zahrnuje standardy IFRS, dosud účinné standardy IAS a interpretace IFRIC a SIC. IFRS Interpretations Committee podporuje jednotnou aplikaci standardů. Standard vydaný IASB se v Evropské unii nestává právně závazným automaticky. EFRAG nejprve poskytuje Evropské komisi odborné stanovisko, návrh přijetí posuzuje ARC a po kontrole Evropským parlamentem a Radou je standard nebo jeho změna přijat nařízením Komise. Proto je nutné rozlišovat standardy vydané IASB od IFRS přijatých Evropskou unií. Pro konsolidované účetní závěrky emitentů cenných papírů obchodovaných na evropském regulovaném trhu jsou IFRS přijaté EU povinné; v individuální účetní závěrce a u dalších konsolidujících jednotek je jejich použití možné nebo povinné pouze za podmínek § 19a a § 23a zákona o účetnictví. Použití IFRS současně neruší české povinnosti týkající se vedení záznamů, auditu, výroční zprávy, zveřejnění a odpovědnosti.

Česká úprava a IFRS se liší zejména mírou právní kodifikace, strukturou výkazů a postupy uznání a ocenění, nelze je však zjednodušit na protiklad historické ceny a reálné hodnoty. Oba rámce používají více oceňovacích základů. IFRS 15 upravuje výnosy ze smluv se zákazníky prostřednictvím pětikrokového modelu, IAS 36 porovnává účetní hodnotu aktiva se zpětně získatelnou hodnotou a IFRS 16 u nájemce u většiny leasingů vyžaduje vykázání aktiva z práva k užívání a leasingového závazku. Účetní hranici pro vybrané movité věci stanoví v českém účetnictví sama účetní jednotka s ohledem na významnost a věrný obraz; nejde automaticky o daňový limit. IFRS 18 byl do práva EU přijat nařízením Komise (EU) 2026/338 a použije se nejpozději pro období začínající 1. ledna 2027. Návrh nového českého zákona o účetnictví popsáný v materiálu je ke dni právního stavu pouze projednávaným návrhem, nikoli platným a účinným předpisem.

<i>Kritérium</i>	<i>Česká účetní úprava pro podnikatele</i>	<i>IFRS přijaté EU</i>
------------------	--	------------------------

<i>Právní základ</i>	Zákon č. 563/1991 Sb., vyhláška č. 500/2002 Sb. a ČÚS pro podnikatele.	Zákon č. 563/1991 Sb. (§ 19a a § 23a), nařízení č. 1606/2002 a nařízení Komise č. 2023/1803 ve znění změn.
<i>Povinné použití</i>	Účetní jednotky, které nemají zákonný důvod používat IFRS přijaté EU.	Zejména obchodní společnosti – emitenti investičních cenných papírů přijatých na evropském regulovaném trhu; pro konsolidaci podle § 23a.
<i>Dobrovolné použití IFRS</i>	Není založeno na libovolném rozhodnutí účetní jednotky.	Možné jen při splnění podmínek § 19a a § 23a, například při očekávaném zahrnutí do konsolidace podle IFRS.
<i>Oceňovací model</i>	Převážně historické ocenění; u zákonem vymezených položek také reálná hodnota a jiné základny.	Smíšený model podle jednotlivých standardů: pořizovací cena, amortizovaná hodnota, reálná hodnota, současná hodnota aj.
<i>Formát výkazů</i>	Podrobně upraven vyhláškou č. 500/2002 Sb.	Povinné součásti a minimální požadavky; větší flexibilita členění a prezentace.
<i>Výnosy</i>	Akruální princip, vyhláška č. 500/2002 Sb. a ČÚS č. 019.	IFRS 15 – pětikrokový model pro smlouvy se zákazníky.
<i>Dlouhodobý hmotný majetek</i>	Účetní hranici u movitých věcí stanoví účetní jednotka podle významnosti; daňová hranice je samostatná.	Bez pevné peněžní hranice; kritéria IAS 16 a významnost.
<i>Snížení hodnoty</i>	Opravné položky, úprava odpisů a další nástroje podle českých předpisů.	IAS 36 – porovnání účetní hodnoty se zpětně ziskatelnou hodnotou.
<i>Leasing u nájemce</i>	Zpravidla podle právního vlastnictví; podkladové aktivum zůstává u pronajímatele.	IFRS 16 – aktivum z práva k užívání a leasingový závazek u většiny leasingů.
<i>Audit a zveřejnění</i>	Podle zákona o účetnictví a zvláštních předpisů.	Použití IFRS samo o sobě nenahrazuje česká pravidla auditu a zveřejnění.

Základní a doporučené zdroje

Při studiu právních předpisů je vždy nutné používat jejich aktuální znění. U IFRS je nutné rozlišovat standardy vydané IASB a standardy přijaté Evropskou unií.

Zákon č. 563/1991 Sb., o účetnictví, v aktuálním znění. <https://www.e-sbirka.cz/sb/1991/563>

Vyhláška č. 500/2002 Sb., kterou se provádějí některá ustanovení zákona o účetnictví pro podnikatele účtující v soustavě podvojného účetnictví, v aktuálním znění. <https://www.e-sbirka.cz/sb/2002/500>

České účetní standardy pro podnikatele č. 001 až 023, v aktuálním znění. <https://www.mfcr.cz/cs/dane-a-ucetnictvi/ucetnictvi-a-ucetnictvi-statu/ucetnictvi-podnikatelu-a-neziskoveho-sek/ceske-ucetni-standardy-pro-podnikatele-a>

Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 1606/2002 o uplatňování mezinárodních účetních standardů. <https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2002/1606/oj>

Nařízení Komise (EU) 2023/1803, kterým se přijímají některé mezinárodní účetní standardy, v aktuálním konsolidovaném znění. <https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2023/1803/oj>

Nařízení Komise (EU) 2026/338, kterým se mění nařízení (EU) 2023/1803, pokud jde o IFRS 18. <https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2026/338/oj>

IFRS Foundation – vydané IFRS Accounting Standards a podpůrné materiály. <https://www.ifrs.org/issued-standards/list-of-standards/>

Poslanecká sněmovna Parlamentu ČR – sněmovní tisk č. 63, vládní návrh nového zákona o účetnictví (pouze doplňkový, nezávazný zdroj). <https://www.psp.cz/sqw/historie.sqw?t=63>

Doporučená odborná literatura

STEJSKALOVÁ, Irena. Finanční účetnictví pro manažery s netradičně pojatými případovými studiemi. 3., aktualizované vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2021.

ŠTEKER, Karel a Milana OTRUSINOVÁ. Jak číst účetní výkazy: základy českého účetnictví a výkaznictví. 3., aktualizované vydání. Praha: Grada Publishing, 2021.

RANDÁKOVÁ, Monika. Finanční účetnictví v České republice po 1. 1. 2016: podnikatelské subjekty. Praha: Oeconomica, 2018.

Aktuální komentáře a odborné publikace musí být vždy používány společně s platným zněním právních předpisů a standardů.

Kontrolní otázky a úkoly

1. Vymezte pojem účetnictví a vysvětlete jeho informační, evidenční, kontrolní a rozhodovací funkci.
2. Rozlište finanční účetnictví, manažerské účetnictví, daňovou evidenci a jednoduché účetnictví.
3. Popište hierarchii právních předpisů, které upravují účetnictví podnikatelů v České republice.
4. Vysvětlete význam věrného a poctivého obrazu, aktuálního principu, předpokladu nepřetržitého trvání a významnosti.
5. Objasněte vztah mezi zákonem o účetnictví, vyhláškou č. 500/2002 Sb. a Českými účetními standardy.
6. Vysvětlete rozdíl mezi IAS, IFRS Accounting Standards a IFRS přijatými Evropskou unií.
7. Popište úlohu IASB, IFRS Interpretations Committee, EFRAG a ARC.
8. Popište jednotlivé kroky procesu přijetí nového IFRS do právního rámce Evropské unie.
9. Uveďte, kdy je v České republice použití IFRS povinné a kdy je lze použít dobrovolně.
10. Vysvětlete, proč nelze tvrdit, že IFRS používají vždy reálnou hodnotu a české účetnictví vždy historickou cenu.

11. Porovnejte sestavení účetní závěrky podle českých předpisů a IFRS, včetně přehledu o peněžních tocích a přehledu o změnách vlastního kapitálu.
12. Popište pětikrokový model IFRS 15 a uveďte, čím se může lišit od českého zachycení výnosů.
13. Vysvětlete rozdíl mezi účetní hranicí dlouhodobého hmotného majetku a daňovým vymezením hmotného majetku.
14. Porovnejte zachycení snížení hodnoty dlouhodobého majetku podle českých předpisů a IAS 36.
15. Porovnejte účetní zachycení leasingu u nájemce podle české úpravy a IFRS 16.
16. Vysvětlete, proč nelze projednávaný návrh nového zákona o účetnictví považovat za platný právní předpis.

Testové otázky

U každé otázky je správná právě jedna odpověď. Řešení je uvedeno za testem.

1) Který orgán vydává IFRS Accounting Standards?

- a) EFRAG
- b) ARC
- c) IASB
- d) Evropská komise

2) Které tvrzení nejlépe vystihuje vztah IAS a IFRS?

- a) IAS jsou evropské překlady IFRS.
- b) IAS byly vydávány před vznikem IASB a dosud účinné IAS jsou součástí souboru IFRS Accounting Standards.
- c) IAS jsou určeny pouze pro malé podniky.
- d) IFRS byly zrušeny a nahrazeny IAS.

3) Jaká je hlavní úloha EFRAG v procesu přijímání IFRS do práva EU?

- a) Vydává české účetní standardy.
- b) Poskytuje Evropské komisi odborné stanovisko k přijetí IFRS.
- c) Schvaluje auditory účetních jednotek.
- d) Vede účetnictví Evropské komise.

4) Kdy se standard vydaný IASB stává součástí právního rámce EU?

- a) Okamžikem zveřejnění IASB.
- b) Po překladu do češtiny.
- c) Po přijetí příslušného nařízení Evropskou komisí v rámci endorsement procesu.
- d) Po souhlasu jedné účetní jednotky.

5) Které tvrzení o oceňování podle IFRS je správné?

- a) IFRS vyžadují reálnou hodnotu u všech aktiv a závazků.
- b) IFRS používají smíšený oceňovací model podle jednotlivých standardů.
- c) IFRS zakazují historickou cenu.
- d) IFRS používají pouze daňovou hodnotu.

6) Jak se určuje účetní hranice pro vykázání hmotné movité věci jako dlouhodobého hmotného majetku podle vyhlášky č. 500/2002 Sb.?

- a) Vždy činí 40 000 Kč.
- b) Vždy se rovná daňové hranici.
- c) Stanoví ji účetní jednotka s ohledem na významnost a věrný a poctivý obraz.

- d) Určuje ji auditor po skončení období.
- 7) Který standard upravuje výnosy ze smluv se zákazníky?**
- a) IAS 18
 - b) IFRS 15
 - c) IAS 36
 - d) IFRS 16
- 8) Kdy se podle IAS 36 u běžného dlouhodobého aktiva posuzuje zpětně získatelná hodnota?**
- a) Pouze při prodeji.
 - b) Vždy každý měsíc.
 - c) Zpravidla tehdy, existují-li náznaky snížení hodnoty.
 - d) Nikdy, pokud je aktivum odpisováno.
- 9) Jaký je základní model nájemce podle IFRS 16?**
- a) Veškeré leasingy se účtují jen jako běžné nájemné.
 - b) Nájemce u většiny leasingů vykáže aktivum z práva k užívání a leasingový závazek.
 - c) Aktivum vždy vykazuje pouze výrobce.
 - d) Leasing se neuvádí v účetní závěrce.
- 10) Které tvrzení o přehledu o peněžních tocích podle české úpravy je správné?**
- a) Je vždy dobrovolný pro všechny obchodní společnosti.
 - b) Je součástí účetní závěrky obchodních společností, ale malé a mikro účetní jednotky jej nemusí sestavovat.
 - c) Je zakázán.
 - d) Sestavují jej pouze fyzické osoby vedoucí daňovou evidenci.
- 11) Který předpis přijal IFRS 18 do práva EU?**
- a) Vyhláška č. 500/2002 Sb.
 - b) Nařízení Komise (EU) 2026/338.
 - c) Zákon o obchodních korporacích.
 - d) Směrnice 2006/43/ES.
- 12) Jaký je právní stav nového zákona o účetnictví ke dni 31. 7. 2026?**
- a) Je účinný od 1. 1. 2025.
 - b) Je účinný od 1. 1. 2027.
 - c) Jde o projednávaný vládní návrh, který dosud nebyl schválen a vyhlášen.
 - d) Byl zrušen Ústavním soudem.

Řešení testu

Správné odpovědi

1c, 2b, 3b, 4c, 5b, 6c, 7b, 8c, 9b, 10b, 11b, 12c